

Архітектоніка електронного врядування у США: концептуалізація та реалізація ініціативи «е-уряд» президентською адміністрацією ДЖ. Буша-Мол.

Олексій Онуфрієнко, Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

У пропонованій статті охарактеризовано сучасний стан й основні тенденції модернізації публічного управління та публічної служби США в контексті ініціативи «Е-уряд» Президентської адміністрації Дж. Буша-мол. Узагальнено наявні доктринальні, правові та політичні джерела, присвячені різним аспектам реалізації «Е-уряду» в США. На основі здобутих результатів ініціативи «Електронний уряд» інтерпретовано як важливий етап розвитку е-урядування в контексті розв'язання завдання щодо утворення фундаментально нової моделі державотворення. Простежено специфіку імплементації «Е-уряду» за допомогою складної архітектоніки джерел у відповідності до актуальних запитів інформаційного суспільства.

Зокрема, доведено, що у США зберігатиметься наявна тенденція до конвергенції публічної служби із громадянським суспільством як один з основних трендів еволюції публічного управління на тлі реалізації концепції е-урядування.

Обґрунтовано, що «Е-уряд» як ініціатива адміністрації Президента США Дж. Буша-мол. – це система урядових інформаційних технологій для надання даних та забезпечення роботи е-сервісів, котра зумовлює підвищення ефективності діяльності державних агенцій і здійснюється в умовах трансформації форм та смислів соціальної взаємодії між громадянами, бізнесом та органами публічного управління. Визначено контекст реалізації цієї ініціативи в США: проблематика інформаційної безпеки (кібербезпеки); кіберзлочинність та нові виклики до систем захисту державної інформації; важливе завдання щодо збереження таємниці приватного життя та приватної інформації в постіндустріальному суспільстві. Процес накопичення та ускладнення архітектоніки джерел (доктринальних, політичних, правових тощо) ініціативи «Е-Уряд» у США співвідноситься з етапами концептуального становлення моделі е-урядування навколо стрижневого архітектонічного принципу – принципу конвергенції громадянського суспільства, бізнесу та держави.

Ключові слова: архітектоніка джерел, реформування публічної служби, громадянське суспільство, конвергенція громадянського суспільства та держави, е-уряд, е-урядування

Architectonic of e-governance in the USA: conceptualisation and implementation of “e-government” initiative by president’s G.W. Bush administration

Oleksii Onufriienko, Dnipropetrovsk regional institute for public administration National academy for public administration under the President of Ukraine

In proposed paper the modern state and main trends of public management and public service modernization in the USA in the context of the “E-Government” initiative by President G.W. Bush administration have been described. The current legal and political sources dealing with various aspects of “E-Government” implementation in the USA has been generalised. On the basis of the received results “E-Government” initiative has been interpreted as important stage of development of e-governance in the USA in the context of solving problem of fundamentally new model of state-building’s creation. Specifics of “E-Government” implementation by complex architectonics of sources according to valid demands of information society have been traced.

In particular, it’s scientifically proven that in the USA the current trend to the convergence with civil society as one of the main trends of the public management evolution against the background of e-governance conception’s implementation is likely to persist.

“E-government” as President G.W. Bush administration’s initiative has been substantiated as system of government information technologies used for data provision and e-services functionality support, which leads to improvement of government agencies effectiveness and carried out in the conditions

of transformation of forms and meanings of social interaction between citizen, business and public administration bodies. Context of this initiative implementation in the USA has been determined: information security (cyber-security), cybercrime and emerging challenges for systems protecting State information; important mission regarding privacy and confidential information protection in post-industrial society. Process of accumulation and sophistication of architectonics of sources (doctrinal, legal, political etc) relating to “E-government” initiative in the USA corresponds with phases of conceptual emergence of e-governance model surrounding the core architectonic principle – principle of convergence between civil society, business and the State.

Keywords: *architectonics of sources, public service reformation, civil society, convergence of civil society and the State, e-government, e-governance*

Архитектоника электронного управления в США: концептуализация и реализация инициативы «Э-правительство» президентской администрацией Дж. Буша-мл.

Алексей Онуфриенко, Днепропетровского регионального института государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

В предлагаемой статье охарактеризовано современное состояние и основные тенденции модернизации публичного управления и публичной службы в США в контексте инициативы «Э-правительство» Президентской администрации Дж. Буша-мл. Обобщены существующие правовые и политические источники, посвященные разным аспектам реализации «Э-правительства» в США. На основе полученных результатов инициатива «Электронное правительство» интерпретирована как важный этап развития э-управления в США в контексте разрешения задачи по созданию фундаментально новой модели государственного строительства. Прослежена специфика имплементации «Э-правительства» в контексте сложной архитектоники источников в соответствии с актуальными запросами информационного общества.

В частности, доказано, что в США сохранится тенденция к конвергенции публичной службы с гражданским обществом как один из основных трендов эволюции публичного управления на фоне реализации концепции э-управления.

Обосновано, что «Электронное правительство» как инициатива администрации Президента США Дж. Буша-мл. – это система правительственных информационных технологий для представления данных и обеспечения работы э-сервисов, которая обуславливает повышение эффективности деятельности государственных агентств и осуществляется в условиях трансформации форм и смыслов социального взаимодействия между гражданами, бизнесом и органами публичного управления. Определен контекст реализации этой инициативы в США: проблематика информационной безопасности (кибербезопасности); киберпреступность и новые вызовы к системам защиты государственной информации; важное задание касательно сохранения тайны частной жизни и приватной информации в постиндустриальном обществе. Процесс накопления и усложнения архитектоники источников (доктринальных, правовых, политических и др.) инициативы «Электронное правительство» в США соотносится с этапами концептуального становления модели электронного управления вокруг стержневого архитектурного принципа – принципа конвергенции гражданского общества, бизнеса и государства.

Ключевые слова: *архитектоника источников, реформирование публичной службы, гражданское общество, конвергенция гражданского общества и государства, э-правительство, э-управление*

Постановка проблеми

Завдання модернізації вітчизняного публічного адміністрування в цілому та публічної служби зокрема безумовно співвідноситься з актуаль-

ними суспільними запитами щодо розбудови української держави та подальшого реформування державних інститутів, удосконалення та підвищення ефективності їх інструментарію, здійснення позитивного

впливу на правову та, власне, управлінську культуру державних службовців тощо.

Ступінь розуміння таких запитів політичними елітами, їх інтерпретація та запровадження конкретних кроків щодо їх задоволення відображаються, зокрема, й у чинних нормативно-правових актах та законотворчих проектах. Вимушено дотримуючись безальтернативної рецепційної парадигми (якій все ж таки нерідко бракує системності, методичності, послідовності, незалежності від одномоментної політичної кон'юнктури, а іноді й конкретної концептуальної мети), спрямованої на запозичення з практики та доктрини розвинених країн (і передусім держав-членів ЄС) ефективних адміністративних механізмів, рішень, інструментів та нормативно-правової бази, яка їх закріплює, українське суспільство нерідко стає полем спроб застосування моделей та окремих актів лінійної модернізації. Їй, запущеній «згори донизу», з одного боку, не вистачає необхідної політичної волі та енергії, а з іншого – повного та глибокого розуміння складного зарубіжного соціально-політичного контексту, адміністративних та правових традицій різних держав, у межах яких було спродуковано об'єкти рецепції. У цьому сенсі не випадково такий концептуальний і дійсно стратегічний за траєкторією та масштабами пропонованих реформ документ, як «Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 роки» (далі – «Стратегія 2016–2020», або Стратегія), схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р [8], цілком узгоджується з положеннями саме ранньої теорії модернізації. Грунтуючись на ідеї лінійного прогресу від певного початкового стану, який визнається архаїчним або таким, що не відповідає сучасним вимогам до публічного управління, й до бажаного рівня як результату

системного оновлення, один із найважливіших елементів Стратегії передбачає реалізацію на вітчизняному ґрунті концепції електронного врядування.

Виходячи з цього, дослідження іманентної логіки виникнення та еволюції концепції електронного врядування та її інструментарію в «родових» суспільствах, у державах з дійсно піонерським досвідом у цій сфері (і передусім у США, які незмінно називаються одними зі світових лідерів у сфері реалізації е-урядування), із з'ясуванням цілепокладаючих, інституційних, інструментальних, правових та політичних аспектів цих процесів, є **цілком актуальним**, оскільки дозволить у перспективі з'ясувати та описати додаткові фактори, що знижують ефективність модернізаційних спроб у сфері впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у публічне управління за вітчизняних умов трансформованого суспільства, та усунути чи принаймні знизити їх негативний вплив.

Розуміння цього зумовлює формулювання комплексної **мети пропонованої статті**, а саме: проаналізувати зміст моделі організації публічного управління «Е-уряд», реалізованої в межах основних ініціатив адміністрації Президента США Дж. Буша-мол, як важливий етап концептуалізації та реалізації е-урядування в США, що визначив основну парадигму північноамериканського державотворення на початку XXI ст., та простежити специфіку імплементації «Відкритого уряду» в контексті складної архітектоніки доктринальних, політичних та правових джерел у відповідності до запитів розвинутого інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Системні засади тематичного напряму наукових досліджень у суспільствознавстві, які, до речі, нерідко проявляються й

на рівні сучасного категоріально-ідейного апарату програмних документів американських можновладців та текстів нормативно-правових актів США, закладено фундаторами концепцій постіндустріального та, власне, інформаційного суспільства (соціолог та футуролог Д. Белл [2], економіст Ф. Махлуп [18], антрополог Т. Умесао, соціолог та футуролог Й. Масуда [19] та ін.). Проблеми та перспективи реалізації концепції електронного врядування як важливого аспекту системного реформування публічного управління та публічної служби (зокрема й в Україні) розглядаються в комплексних працях як вітчизняних науковців (під редакцією Ю. Ковбасюка [6], С. Серьогіна [7] та ін.), так і зарубіжних фахівців (О. Барабашев, Д. Боссарт, О. Ноздрачев, О. Оболонський, Дж. Сейферт [23; 24] та Дж. Фаунтін [14] та ін.). Системні компаративні дослідження сучасного стану публічного управління та еволюції національних моделей публічної служби в країнах ЄС, зокрема й стану реалізації в них моделей електронного врядування, представлено у працях відомих європейських учених, зокрема, Крістофа Деммке [12], Крістофера Поллітта та Геерта Букера [21], Ж. Зіллера; Ф. Безе й Ж. Жано [9] аналізують хід адміністративної реформи останніх десятиріч у Франції, приділяючи увагу й питанням цифроізації публічної служби тощо.

Спеціальні дослідження проблематики впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на рівні публічного управління, зокрема узагальнення зарубіжного досвіду впровадження електронного врядування, здійснено під керівництвом відомого вітчизняного науковця С. А. Чукут (авт. колектив НАДУ – Т. Камінська, А. Камінський, М. Пасічник тощо) [4], інституційні та організаційні засади впровадження електронного врядування тощо. Системне дослідження ін-

формаційних технологій як інновацій у державному управлінні запропоновано колективом науковців Інституту держави і права РАН (І. Л. Бачило, Е. В. Алфьорова, С. І. Семілетов та ін.) [5].

Головний масив емпіричних джерел утворюють нормативно-правові акти США, предметом регулювання яких є різні аспекти е-урядування, свободи інформації та інформаційної безпеки на всіх рівнях ієрархії: Конституція США 1787 р., статутне право (федеральні закони), президентські меморандуми, підзаконні акти (передусім меморандуми та циркуляри адміністративно-бюджетного управління (АБУ), модельно-рекомендаційні документи, правореалізаційна та правоінтерпретаційна діяльність. Проаналізовано й тематичні програмні політичні документи кількох послідовних президентських адміністрацій, що, зокрема, дозволило простежити в них циклічні закономірності, спадкоємність і, навпаки, мінливість та розриви традиції.

Останніми десятиріччями спостерігається стрімке зростання інтересу вітчизняного наукового загалу до різних аспектів цифроізації, пов'язаних із концептуалізацією та практичним впровадженням е-урядування в публічному управлінні в Україні та іноземних державах, що результує у видання монографічних досліджень, науково-методичних розробок, публікацію наукових статей у всіх галузях сучасного суспільствознавства.

Серед усього строкатого багатоманіття сучасної англomовної наукової літератури маємо також відзначити наукові праці Дж. Фаунтін, яка є автором цілої низки фундаментальних досліджень щодо становлення е-урядування у США [14] та інших державах, зокрема й інституціональних аспектів е-урядування (із зміщенням акцентів до політичного контексту цих про-

цесів). Досвід реалізації е-уряду та е-урядування в різних державах ЄС, звичайно, у компаративному сенсі, вивчають, зокрема, швейцарські спеціалісти П. Россель та М. Фінгер [22], фахівці Об'єднаного Дослідницького Центру Єврокомісії Ж.-К. Бургельман, Р. ван Бавель [10] та ін. У США останніми десятиріччями спостерігається підвищення уваги до здійснення компаративних досліджень стосовно національних практик реалізації е-урядування в публічному управлінні, зокрема фундаментально різному розумінні його призначення, власне, у Сполучених Штатах та інших розвинених демократичних державах та, зокрема, в КНР, із визнанням того факту, що загальні та стандартизовані інформаційно-комунікаційні технології можуть бути використані як для підвищення ефективності взаємодії громадян, бізнесу та держави, так і для покращення та зміцнення «вертикалі влади» у вигляді контролю центральних органів влади над місцевими [24, с. 3]. Це відображає, зокрема, й природне тяжіння влади до «вбудови» універсальних інформаційних технологій у національні політичні та адміністративні традиції. Результатом таких досліджень є, зокрема вельми корисне для сучасної західної наукової думки, розуміння неоднаковості сприйняття стандартизованих інструментів інформаційної епохи незахідними та квазізахідними суспільствами, що з різною ефективністю поєднують інновації з власними традиціями.

Проблематика упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у публічному управлінні утворює один із магістральних напрямів сучасної науки публічного адміністрування. Втім, спостерігаються суттєві відмінності у характері наукового дискурсу з прив'язкою до національної специфіки: зокрема у суспільствах, що знаходяться на стадії трансформації,

науковий інтерес дослідників пов'язаний передусім з усебічним вивченням успішного іноземного досвіду реалізації концепції електронного врядування задля доктринального забезпечення програм модернізації національних систем публічного управління. Навпаки, наука публічного управління в розвинених країнах, базуючись на високому рівні вже досягнутої цифровізації публічного управління, схиляється до обґрунтування прогностичних сценаріїв з урахуванням найактуальніших тенденцій розвитку постіндустріального інформаційного суспільства. Значна увага приділяється проблематиці інформаційної безпеки та оцінюванню нових викликів та загроз, визначенню методик захисту вразливих місць публічного управління в умовах упровадженої актуальної моделі електронного врядування: незаконний доступ до інформації в цілому та персональних даних громадян зокрема, втручання в роботу автоматизованих та програмних систем, незаконний вплив на системи та механізми електронної демократії, системи підрахунку голосів тощо. Традиційно важливою залишається бюджетна проблематика та можливість подальших скорочень публічних службовців за рахунок оптимізації електронного врядування.

Українська наука публічного управління (як і вітчизняне суспільствознавство загалом) не стоїть осторонь окреслених процесів. Останніми роками спостерігається формування нової масивної хвилі наукового інтересу до тематичної проблематики, при чому на рівні як вітчизняної наукової періодики, так і монографічних праць, дисертаційних робіт, науково-дидактичних видань. Предметом наукового пошуку стає весь комплекс проблематики, пов'язаний із концептуальною розробкою та практичною реалізацією інструментарію цифровізації: концептуально-категоріальні засади елек-

тронного врядування як концепції публічного управління, моделі електронної демократії, електронного уряду та електронної держави та їх співвідношення, публічне (державне) управління розвитком інформаційного суспільства, нормативно-правове забезпечення концепції електронного врядування, налагодження системи адміністративних електронних послуг тощо. Емпіричною основою для досліджень стає широкий досвід упровадження електронного врядування в практику публічного управління розвинених зарубіжних країн та східноєвропейських держав. У фокусі тематичних досліджень незмінно перебуває історія розвитку електронного врядування в розвинених зарубіжних країнах у цілому та у США зокрема; відчувається тягіння до компаративних досліджень, особливо з урахуванням східноєвропейського регіонального наукового доробку. Проте зміст та логіка становлення е-урядування у США в останні два десятиріччя (1999–2019 р.), особливо у формі ініціативи «Е-уряд» президентської адміністрації Дж. Буша-мол., ініціативи «Відкритий уряд» президентської адміністрації Б. Обама та її подальшої еволюції, що явно чи неявно підтримується й адміністрацією чинного президента Д. Трампа (зосередженої, щоправда, на інших аспектах внутрішньої та зовнішньої політики), залишаються недостатньо дослідженими вітчизняною наукою публічного управління, а великою мірою – навіть неописаними, що вмотивовує актуальність його усебічного вивчення за допомогою сучасної методології та оригінальних першоджерел у всій їх складній архітектоніці.

У той же час в Україні проблема реалізації концепції електронного врядування нерідко сприймається політичними елітами і значною частиною суспільства в цілому як другорядна чи периферійна, значно

поступаючись (як на рівні громадських обговорень, так і на рівні публічної риторики можновладців та тематичних наукових досліджень) проблематиці корупційних явищ у сфері державного управління, питанням формування особистісних якостей державних службовців, структурним та інституційним реформам, проблематиці децентралізації та бюджетної політики тощо. Наведене особливим чином актуалізує дослідження ініціативи «Е-уряд» Президентської адміністрації Дж. Буша-мол., складної архітектоніки її джерел та специфіки її реалізації у США, узятій як логічний елемент безперервної еволюції північноамериканського державотворення та модернізації практики публічного адміністрування в сучасному інформаційному суспільстві.

Основний матеріал дослідження

В основі пропонованого нами підходу до розуміння сутності та специфіки розгортання моделі е-урядування в США, який видається нам менш вузьким та контроверсійним, ніж наявні у науковій літературі політичний та техніко-юридичний підходи, котрі акцентують увагу відповідно на змісті політичних ініціатив стосовно діджиталізації публічного управління та основних нормативно-правових актів, на основі яких здійснюються реформи, – побудова складної еволюційної архітектоніки джерел електронного врядування як інноваційного етапу розвитку публічного управління. Основний емпіричний матеріал, необхідний для цього, подано в доктринальних, політичних та, нарешті, чинних нормативно-правових джерелах США, що регулюють становлення та розвиток моделі е-урядування в цій країні. Цю архітектонічну систему (на рівні суто правових джерел) організовано відповідно до кількох чітко визначених та сприйнятих сучасним суспільствознавством параметрів: предмет регулювання норматив-

но-правового акту, юридична сила джерел права, специфіка законодавчого розуміння е-урядування як моделі публічного управління, що реалізується на практиці. При цьому вказані параметри використовуються з урахуванням як загальної специфіки державотворення, правової системи та реалій публічного управління США, так і суто хронологічного перебігу подій, і, на решті, конкретної практики оперування власною джерельною базою важливої державної агенції США – АБУ (актуальні посилання на правові джерела на урядовому сайті [20]).

Термін «архітектоніка» у нашому випадку обрано не випадково. По-перше, він узгоджується із власне північноамериканською специфічною традицією використання терміна «архітектура» у найменуваннях складних концептуальних та стандартизованих урядових ініціатив, оформлених актами переважно програмно-рекомендаційного характеру (на кшталт *A federal enterprise architecture framework (FEAF)*), яку, своєю чергою, було концептуально запозичено з бізнесової практики, де поняття «Enterprise architecture (EA)» як «архітектура підприємства» чи «бізнес-архітектура», чи «архітектура бізнес-ініціатив» звичайно позначає «системний документ, що розробляється на основі місії, стратегії та довгострокових бізнес-цілей розвитку банку та визначає необхідну організаційну структуру, структуру каналів продаж і функціональну модель банку, а також документи, що використовуються у процесі розробки та реалізації продуктів і описі бізнес-процесів» [1, с. 68].

По-друге, термін «архітектоніка» (давньогрец. ἀρχι (archi) — «головний» і давньогрец. τεκτον (tektos) — «будувати, зводити»), який первинно було спродуковано в межах архітектури як гібридної науки-мистецтва, де він позначав головний

принцип побудови та загальну систему зв'язків між окремими частинами композиції художнього цілого, останніми роками широко використовується не тільки у живописі, літературі, музиці, але й у гуманітарних та суспільствознавчих науках, цілком узгоджуючись із загальною тенденцією до конвергенції знань, здійснення комплексних мультиінструментальних міжгалузевих досліджень, термінологічного взаємообміну між різними науками та їх галузями, загальними та окремими науковими теоріями. Концептуально означений термін (як і похідне від нього терміносполучення «архітектонічні пласти») певною мірою співвідноситься з «археологічним методом», запропонованим видатним французьким філософом, істориком, теоретиком науки М. Фуко (див. «Археологія знання» та попередні праці). На наш погляд, можливість терміна «архітектоніка» та відповідного йому поняття використовуються сучасним суспільствознавством передусім для подальшої розбудови загальнонаукового системного підходу (та теорії систем) в його застосуванні до аналізу складної соціальної дійсності. Архітектоніка в будівництві (архітектурі) — найважливіша властивість загальної композиційності будови, що наочно демонструє питому вагу та призначення основних конструктивних частин й окремих матеріалів, з яких зведена кожна конкретна будівля. Архітектоніка проявляє себе передусім через чітко виражене членування (грані форми) і співвідношення частин цілого твору або будови: як зовнішніх, так і конструктивних [3, с. 25]. Розвиваючи та доповнюючи категоріальний апарат системного підходу у застосуванні до явищ соціальної дійсності, поняття «архітектоніка» дозволяє сформулювати модель еволюційного розгортання певного суспільного феномену з повноцінним охопленням

багатоманіття соціокультурних передумов, що зумовили його «визрівання» в площині суспільної дійсності врахуванням різноякісних (доктринально-концептуальних, політичних, правових тощо) джерел, за допомогою яких цей феномен було оформлено, унормовано та інституалізовано, їх взаємного впливу, та, нарешті, взаємодії різних елементів досліджуваних процесів.

Таким чином, поняття «архітектоніка е-урядування в США» ілюструє поступове розгортання моделі електронного урядування в цій державі як своєрідної розбудови публічного управління в межах традиційно відкритої моделі публічної служби, що одночасно з цим утворює оновлену та доповнену ітерацію дійсного суспільного договору, який зафіксовано Конституцією США. Етапи цього розгортання визначаються як суто хронологічно, так і відповідним ступенем концептуальної оформленості ідеї використання інформаційно-комунікаційних технологій у публічному управлінні й межами її практичної реалізації у конкретних історичних умовах відповідно до політичної волі, що співвідноситься із запитом інформаційного суспільства. Інструментарій розбудови є гетерогенним і налічує концептуально-доктринальні джерела, що переважним чином спродуковані в межах американської інтерпретації «Нового публічного управління» як економіко-адміністративної інституційної концепції та теорії постіндустріального суспільства, одночасно відповідаючи традиціям маркетингу суспільних відносин у США; програмні політичні документи та промови кількох послідовних президентських адміністрацій (передусім президентів В. Клінтона, Дж. Буша-мол., Б. Обами, значно меншою мірою – Д. Трампа); складну ієрархію нормативно-правових актів – статутного права, підзаконних джерел, модельного законодавства тощо.

Факт обрання 2001 р. нового, 43-го,

Президента США – республіканця Дж. Буша-мол. – великою мірою зумовлює появу на цьому етапі нових фундаментальних джерел політичного характеру, причому мова йде не стільки про формулювання принципів нових завдань, скільки про бажання «привласнити» тематичну проблематику новообраним президентом та його адміністрацією, можливо, оформивши в нові документальні й процедурні способи, та продовження й одночасний розвиток ідей електронного урядування, закладених та реалізованих у хронологічно попередніх джерельних пластах, як розумна реакція влади на чітко сформульовані запити суспільства, котре невпинно набуває ознак суспільства інформаційного.

Архітектонічна композиція цього пласту демонструє якщо не поглиблення розуміння проблематики е-урядування, то його вагоме горизонтальне розширення, утворюючись як новими політичними, так і доктринальними й, безумовно, нормативно-правовими джерелами.

Так, 2001 року Президент Дж. Буш-мол. започатковує нову традицію, починаючи власну каденцію з оприлюднення «President's Management Agenda» («Порядку денного Президента в галузі управління») – ініціативи, спрямованої на підвищення ефективності федерального уряду [29]. У преамбулі, адресованій Конгресу США, наголошується на фактичному здійсненні реформ, а не на їх проголошенні, підкреслюється важливість категорій «результати» та «ефективність/результативність» стосовно оцінювання урядової діяльності [29, с. 1]. Стратегічна програма, викладена у «Порядку денному», налічує 14 «сфер вдосконалення», на яких планувала сфокусувати власні зусилля президентська адміністрація. Очевидно, що загалом такі положення продовжують, а іноді і дублюють риторику та цілепокладання адміністрації

Президента В. Клінтона 90-х рр. ХХ ст., концептуально відповідаючи обраному ще тоді напряму оновлення публічного управління та сходзячи до головних ідей «НПУ».

Серед п'яти власне загальноурядових ініціатив провідне місце займала програма розширення електронного уряду, причому ця ініціатива фактично подавалася через критику досягнень попередньої адміністрації демократів. Так, головною проблемою у сфері реалізації моделі е-урядування було названо наявність істотної диспропорції між позитивним впливом інформаційних технологій у приватному секторі (до 40 відсотків зростання продуктивності) та відповідними показниками публічного сектору. Причини цього зводилися до 4-х чинників:

- практики оцінювання ІТ-систем у державних агенціях з точки зору їх власних потреб, а не інтересів громадян;

- застосування урядовими агенціями ІТ-систем для автоматизації вже наявних процесів замість розроблення нових та більш ефективних рішень: «саме так, як у 80-ті роки приватні компанії використовували комп'ютери переважно для заміни друкарських машинок та калькуляторів» [29, с. 23];

- виникнення ситуації, коли, незважаючи на те, що ІТ пропонують нагоду для зламу застарілих бюрократичних структур, державні агенції навіть перспективи цього сприймають як загрозу для власного існування та витрачають енергію і ресурси на збереження адміністративних інстанцій та ієрархій, що втратили власний сенс вже роки тому;

- практика державних агенцій щодо незначної пріоритетизації проблеми взаємодії між власними ІТ-системами (іноді така взаємодія є фактично неможливою) [29, с. 23-24].

Порівняння змістів «Порядку денного»

та програмної доповіді віце-президента США А. Гора «Від бюрократизму до результатів: створюючи уряд, що працює краще, а коштує менше» [26], яка була визначальним політичним документом первинної моделі е-уряду в 90-ті рр. ХХ ст., дозволяє простіше помітити спільне, ніж виявити фундаментальні відмінності, особливе. Скажімо, переорієнтація на потреби громадян, дебіюрократизація, пошук нових ефективних рішень та інформаційно-технологічні можливості для покращення взаємодії між державними агенціями – це все загальні положення, що стосувалися сутності «уряду нового типу» з доповіді А. Гора. Враховуючи акценти, виставлені у преамбулі «Порядку денного» президента Дж. Буша-мол., слід визнати, що автори документа передусім наголошують на низькій результативності попередніх ініціатив, а не аналізують їх концептуальний вимір. Є вельми іронічним, що критика ефективності попередньої адміністрації фактично означає відсутність фундаментально нових е-ідей у республіканців, проте одночасно підкреслює політичну послідовність та спадкоємність у питаннях інформаційних технологій у публічному секторі.

Що стосується виокремлених адміністрацією Дж. Буша-мол. факторів неефективності ІТ публічного сектору, то означені проблеми впливають скоріше із природних відмінностей державних та приватних інституцій, ніж дозволяють назвати невдалими реформи 90-х рр. ХХ ст. На порубіжжі віків ще спостерігалася відома ейфорія як від ідей «Нового публічного управління», так і від загального досвіду реформ публічного управління у Сполученому Королівстві та США (з поправкою на унікальність адміністративної практики цих держав). Пізніше як дослідники, так і можновладці з'ясували й можливі межі

приватизації публічного сектору, і його негативні наслідки на кшталт послідовного процесу «спустошення держави», фундаментального зменшення можливостей впливу публічного сектору на суспільні процеси. Розчарування в ідеї послідовної приватизації публічного сектору в країнах континентальної Європи результувало, зокрема, у створення доктринальної концепції «Нео Веберівської держави», що ґрунтується, зокрема, на сучасному переосмисленні інституціоналізму М. Вебера та всьому широкому спектрі сучасних суспільствознавчих неоінституціоналістських моделей [21]. У цьому сенсі цілком природним виявляється загальне відставання державних структур від приватного сектору у сфері ІТ-технологій, їх інертність, оскільки ця диспропорція великою мірою зумовлена різними цільовими, інструментальними та інституціональними показниками і насамперед – державними/публічними інтересами та прибутком відповідно. Формалізований і певною мірою бюрократизований публічний сектор не є і не може бути тотожним мінливому, гнучкому та не завжди соціально відповідальному бізнесу. Сфера застосування тих самих інформаційно-комунікаційних технологій є різною та відбиває різницю між приватним та публічним секторами. Зняття протиріч фундаментального характеру можливе передусім за рахунок створення гібридних органів на кшталт квазіавтономних неурядових організацій (кванго) на тлі універсального зближення держави і громадянського суспільства (але уникаючи ситуації спустошення держави). Тим самим подальший розвиток демократичної моделі уможлиблюється за рахунок інституціональної гібридизації системи публічного управління, а проблематика державотворення, з огляду на означені процеси, інноваційно переосмислюється на рівні

науки публічного управління, яка у цьому сенсі переймає традиційну пальму першості в теорії держави і права та політології, котрі останніми роками зосередилися на поняттєво-категоріальній схоластиці або занурилися у занадто вузькогалузеву проблематику.

«Порядок денний» як програмний політичний документ передбачав розв'язання окреслених проблем у сфері реалізації моделі е-урядування у різні способи: утворення для громадян єдиних пунктів доступу до урядових е-сервісів, які легко знайти; зниження навантаження на бізнес в частині звітування перед державними агенціями, якщо надмірна кількість звітів зумовлена тим, що державні органи не прагнуть відповідно використовувати вже отриману інформацію чи не користуються комерційними протоколами е-транзакцій; підсилення процесів обміну інформацією між федеральним урядом та урядами штатів та органами місцевого самоврядування, а також іноземними урядами та інституціями; автоматизація внутрішніх процесів у федеральних органах задля зниження видатків шляхом розповсюдження кращого досвіду серед усіх державних агенцій [29, с. 24].

Окреслені вище способи підвищення ефективності державних агенцій також важко назвати інноваційними. Усі вони так чи інакше підживлюються тими самими ідеями «НПУ» 90-х рр. ХХ ст. про сервісний характер діяльності органів публічного управління в контексті маркетизації відносин у системі «держава – громадяни», необхідністю подальшого зниження видатків чи про необхідність активізації інформаційного обміну між державними інститутами і, зокрема, за рахунок переходу до електронного документообігу. Втім, «Порядок денний» президента Дж. Буша-мол. очевидно ґрунтувався вже й на досвіді

здійснених реформ, зокрема й негативно-му, – саме внаслідок цього в аналізованому документі набуває пріоритету проблема надмірного навантаження приватного сектору у сфері е-звітування перед державними органами та вказується на наявність диспропорції між е-ефективністю різних державних агенцій унаслідок неефективного обміну кращим досвідом між ними.

Слід також урахувати зміну макроекономічного контексту ініціатив нової адміністрації: традиційне для республіканців погіршення економічних показників на тлі агресивної зовнішньої політики робить проблематику контролю витрат публічним сектором значно більш актуальною, ніж у попередній період, навіть при збереженні тієї ж самої політичної риторики. Невипадково роль АБУ продовжує підсилюватися і передусім у сфері контролю бюджетної політики стосовно інвестицій агенцій в ІТ.

Окреслені тенденції проявляються й на рівні заявлених у «Порядку денному» очікуваних результатів пропонованих ініціатив: здійснювати високоякісну підтримку клієнтів незалежно від того, як контактують громадянин та агенція (телефоном, особисто, або за допомогою Інтернету); знизити видатки та зменшити складність ведення бізнесу з урядовими структурами; знизити урядові операційні витрати; забезпечити громадянам полегшений доступ до урядових сервісів; покращити доступ осіб з інвалідністю до веб-сайтів агенцій та веб-додатків (веб-застосунків) е-уряду; нарешті, зробити уряд більш прозорим та відповідальним [29, с. 25].

Отже, і в цьому випадку демонструється повна спадкоємність із політичними програмами першої половини 90-х рр. ХХ ст. Причому це стосується як змісту пропозицій (з відомою поправкою на критичну оцінку наявних результатів попередніх реформ), так і загальної стилістики докумен-

та, який – традиційно для політичної риторики США – адресований «пересічному» американському виборцю, котрий недовірко ставиться до органів влади, особливо на федеральному рівні, песимістично оцінює їх ефективність та відповідність урядових витрат результатам їх роботи, однак при цьому, за даними соціологічних досліджень, звичайно не стикається з явищами порушення чи обмеження його прав чи, тим більше, із відвертою корупцією. Полегшений доступ громадян до е-сервісів, що підтримуються урядовими структурами (агенціями), – ледь не основна тема «Порядку денного» стосовно е-урядування. Таким чином, програмний політичний документ нової президентської адміністрації аналізованого періоду, демонструючи неабияку спадкоємність (якщо не пряме «привласнення» проблематики, ідей та навіть мовних зворотів та кліше) стосовно стратегії розвитку е-уряду адміністрації попередньої, майже не розвиває їх, лише частково оновлюючи вживану термінологію та критично оцінюючи наявні здобутки попередників.

Втім, на відміну від президентських меморандумів 1999 р. «Про електронний уряд» (Memorandum on Electronic Government) та «Про використання інформаційної технології для вдосконалення нашого суспільства» (Memorandum on the Use of Information Technology To Improve Our Society) [27; 28], які запропонували фундаментально нове розуміння е-уряду в США, котре ґрунтувалося на ідеї принципового оновлення механізмів взаємодії між державою, бізнесом та громадянським суспільством за допомогою широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій у публічному управлінні, у «Порядку денному» 2001 р. спостерігається своєрідний концептуальний «відкат» до більш ранніх ідей стосовно е-урядуван-

ня, певна примітивізація та вульгаризація проблематики, скорочувальне редагування суспільно значущого змісту реформ та звуження горизонту перспектив інноваційного розвитку публічного сектору.

Натомість концептуальний розвиток е-урядування відбувається на іншому архітектонічному рівні, що охоплює тематичні ідейно-теоретичні джерела. При цьому відбувається трансформація наукової доктрини, що сприяла реформам опосередковано, пропонуючи ідеї та рішення з «переднього краю» сучасної науки. З'являються комплексні експертно-аналітичні дослідження, покликані безпосередньо програмувати реформування публічного сектору, підтримані відповідними емпіричними соціологічними дослідженнями чи принаймні результатами системного опитування широких верств громадян. Серед впливових джерел такого роду слід насамперед навести дослідження Пітера Д. Харта під егідою вже згадуваної Ради з підвищення ефективності уряду – «Е-уряд: наступна Американська революція» 2001 р. [16]. Автор, зокрема, констатував факт реальності е-трансформації суспільного життя, заперечуючи теоретичний чи тим більше уявний характер становлення інформаційного суспільства у США, що, зокрема, передбачає принципово нові форми взаємодії держави та громадськості. Водночас постулюється необхідність трансформації державного механізму за допомогою е-уряду, що забезпечить рух від простої автоматизації наявної управлінської практики і до зміни самого способу діяльності державної машини [5, с. 148].

Після підкреслено приземленої, занадто політично традиційної та навіть реверсивної риторики «Порядку денного» Президента Дж. Буша-мол. у концептуальному документі «Е-уряд: наступна Американська революція» спостерігаємо тріумфаль-

не повернення ідеології президентських меморандумів В.Клінтона 1999 р. та їх подальший розвиток. Особливо цінним виявляється факт здійснення соціологічних досліджень у контексті підготовки цього документа Радою з підвищення ефективності уряду. Так, П. Хартом було опитано більше 1000 громадян, 150 публічних службовців на всіх рівнях (федеральний, рівень штату, місцевий рівень), 155 так званих «інституціональних клієнтів» уряду, що репрезентують бізнес та неурядові організації. Серед питань, що цікавили соціологів, – думка респондентів стосовно переваг е-уряду та необхідної швидкості його розвитку, їх занепокоєння стосовно цифрової нерівності (цифрового бар'єру) тощо [11, с. 2]. До найбільш затребуваних е-сервісів респонденти віднесли такі: доступ до медичної інформації Національних інститутів охорони здоров'я США (80 %), доступ до даних про результати голосувань (77 %), сайт з коментованим законодавством (71 %) тощо. Респонденти акцентували основні переваги е-уряду таким чином: підвищення відповідальності уряду перед громадянами (36 %), ширший доступ громадськості до інформації (23 %), більш ефективний з точки зору витрат уряд (21 %) [11, с. 5]. Одним з найцікавіших і несподіваних результатів саме цього опитування стало фундаментально різне ставлення громадян та власне публічних службовців до оцінки швидкості розбудови е-взаємодії: якщо останні висловилися за пошквалювання змін, то широка громадськість схилилася до більш поступального руху, переважним чином переймаючись проблемами захисту приватної інформації та загальною інформаційною безпекою [11, с.5]. Подальші події, пов'язані із розвитком е-урядування та цифровізацією держави, довели, що такі побоювання були цілком обґрунтованими.

Серед соціологічних досліджень цього періоду зазначимо наймасштабніші: доповідь дослідницької групи Моментум (Momentum Research Group), дослідження Інституту телекомунікацій та політики (Telecommunications and Policy Institute), реалізовані ініціативи окремих штатів, зокрема програма офісу урядових інновацій губернатора Каліфорнії (Governor's Office of Innovation in Government), опитування громадян агенцією урядових інформаційних технологій (Government Information Technology Agency (GITA)) у штаті Арізона, соціологічні дослідження за результатами впровадження окремих е-сервісів у штатах Юта, Індіана, Техас [11] та ін.

Узагальнення цілої серії соціологічних досліджень цього періоду, здійснених як урядовими структурами окремих штатів, так і дослідницькими організаціями національного рівня, дозволяє нам сформулювати перелік найбільш затребуваних соціумом е-сервісів у визначений період (ранжовано у низхідній послідовності при збереженні відносно високого ступеня затребуваності кожного сервісу), який не суттєво, але дещо відрізняється від результатів опитування П. Харта:

- е-оновлення посвідчення водія;
- е-реєстрація виборця;
- інформація стосовно парків, розташованих у штатах та резерваціях;
- е-голосування;
- доступ до єдиного порталу урядових е-послуг;
- е-замовлення сертифікатів (зокрема про народження, шлюб, смерть);
- електронна сплата податків;
- е-замовлення ліцензій на полювання та рибну ловлю;
- доступ до медичної інформації Національних інститутів охорони здоров'я.

Продовжують публікуватися і суто аналітичні дослідження, звичайно, з

обґрунтованими прогностичними оцінками. Зокрема, дослідження Е. Лі та Р. Аткінсона «Руйнуючи бюрократичні бар'єри: наступна фаза е-уряду», підготовлене під егідою Інституту прогресивної політики у 2001 р., подає власну оцінку авторів сучасного на той момент стану е-уряду в США та пропонує розглядати системну інтеграцію як фундамент наступного етапу його розвитку, зокрема інтеграцію урядових структур за допомогою е-взаємодії і передусім за рахунок інтеграції всіх е-сервісів різних агенцій в межах одного порталу е-послуг уряду, відхід від суто інформаційних сайтів, що не пропонують е-послуг, об'єднання кращих практик приватного та публічного секторів на тлі ефективної інноваційної діяльності та ін. [17, с. 8-10]. Незважаючи на загалом прикладний характер рекомендацій та традиційний для цих років вплив ідей «НПУ» та «УНП», важливим результатом є, зокрема, виокремлення та додаткове обґрунтування трьох основ «цифрового уряду» – доступність, безпека та недоторканість приватного життя [17, с. 23], демонструючи очевидне зміщення акцентів на проблематику інформаційної безпеки, яка згодом стане ледь не домінуючою на рівні державної політики.

Осмилення отриманих результатів дозволило американським науковцям емпірично обґрунтувати висновок про те, що рух до е-уряду означає зміну способу взаємодії громадян та бізнесу з урядовими структурами [17, с. 6-7]. Зусилля мають бути спрямовані на з'ясування того, що саме (у контексті означених змін) суспільство очікує, прагне отримати і, навпаки, не бажає або з приводу чого має занепокоєння [17, с. 6-7]. Ці завдання, на думку Е. Лі та Р. Аткінсона, мають бути розв'язані у тісному контакті з громадськістю та за допомогою найсучасніших соціологічних методів.

Подальший розвиток е-урядування як у США, так і в інших країнах, свідчить, що такі суспільні запити до урядових е-сервісів утворюють своєрідний золотий стандарт ранніх етапів е-урядування, який має бути прийнятий до уваги державами, що модернізують власні системи публічного управління та бажають врахувати позитивний іноземний досвід. Зрозуміло, що в цих процесах мають бути застосовані відомі поправки на соціокультурну, правову та політичну специфіку, державотворчі тенденції та адміністративні традиції.

Втім, слід зазначити, що на цьому архітектонічному пласті спостерігаються істотні диспропорції між змістом політичного програмного документа президентської адміністрації та доктриною, що в кінцевому рахунку ґрунтується на соціологічних опитуваннях, які відомою мірою відбивають реальні суспільні запити та розуміння реформ публічного сектору різними верствами громадськості, що (географічно) репрезентують як різні штати США, так і державу в цілому. По-перше, «Порядок денний» президента Дж. Буша-мол. у цілому і стосовно е-урядування зокрема так і не виходить за межі звичної риторики «НПУ» 90-х рр. минулого століття стосовно підвищення ефективності роботи уряду на тлі незмінного завдання скорочення витрат (що частково пояснюється консерватизмом республіканців, особливо стосовно внутрішньої політики держави). У той же час доктринальні джерела підхоплюють та розвивають ідеї про принципово нову модель відносин між державою, бізнесом та громадянським суспільством за допомогою активного та творчого використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифровізації суспільного життя, що утворює фундаментально новий рівень розуміння та сприйняття тематичної проблематики. По-друге, дані актуаль-

них на той момент соціологічних опитувань, узагальнені доктриною, свідчать про відсутність у президентській адміністрації Дж. Буша-мол. реальних відомостей про настрої суспільства стосовно е-взаємодії з державою, принаймні на момент створення «Порядку денного» (чи про їх ігнорування відповідно до інших пріоритетів). Дійсно, згаданий політичний документ великою мірою фокусується на критиці результатів роботи попередньої адміністрації, зокрема, підкреслюючи низьку результативність здійснених ініціатив у сфері е-урядування й наголошуючи на необхідності пришвидшення е-реформування публічного сектору, який значно відстає від сектору приватного в цьому сенсі. Втім, дані соціологічних досліджень свідчать про те, що суспільного запиту на занадто швидке упровадження е-урядування не існувало, а респонденти були стурбовані реальними та потенційними загрозами їх приватності та інформаційній безпеці.

Думається, що не випадково актуальні доктринальні джерела з їх розвиненим концептуально-ідеологічним розумінням е-урядування та його перспектив у контексті проблематики взаємодії держави та громадянського суспільства вплинули на подальшу законотворчу діяльність. Законодавчий рівень цього архітектонічного пласту утворюється передусім таким важливим нормативно-правовим актом, як федеральний Закон «Про електронний уряд» 2002 р. (E-Government Act of 2002) [13].

У розділі 2 Закону, який фактично виконує функцію традиційної преамбули, розкриваючи мотивацію законодавця, телеологічні та інструментальні аспекти ініціатив, втілених у законі, постулюється, зокрема, наступне. Конгрес США визнає, що використання комп'ютерів та Інтернету швидко трансформує соціальні взаємодії та взаємовідносини між громадяна-

ми, бізнесом та урядом [13, с. 2]. У той же час спостерігається нерівномірність ступенів успішності Федерального Уряду у застосуванні інформаційних технологій для покращення урядових функцій та сервісів, досягнення більшої ефективності, забезпечення підвищення доступності урядової інформації та розширення участі громадян у діяльності уряду [13, с. 2]. Зокрема, Конгрес називає такі проблеми актуального рівня розвитку е-урядування в державі: більшість інтернет-сервісів Федерального Уряду розробляються та втілюються окремо, відповідно до юрисдикційних повноважень та обмежень окремих департаментів чи агенцій, замість того, щоб бути взаємоінтегрованими, відповідно до функції чи предмету відання. Одночасно з цим інтернет-сервіси уряду, що передбачають кооперацію між державними агенціями, є найбільш складними для розроблення та впровадження, зокрема внаслідок браку дієвих механізмів фінансування такої кооперації. Іншими словами, традиційні бюрократичні форми (але бюрократичні не в континентально-європейському, «веберівському» розумінні, а відповідно до реалій відкритої емпіричної публічної служби в США) великою мірою унаслідуються, а не трансформуються урядовими е-сервісами. Дійсно нові форми е-взаємодії між агенціями мають знижені параметри ефективності внаслідок певної застарілості суто бюджетних інструментів їх фінансування. Водночас з урахуванням окреслених проблем Конгрес визнає е-уряд безумовно «критичним елементом» [13, с. 2] публічного управління, що має бути імплементований як частина цілої системи заходів, що враховують також фінансові, кадрові, закупівельні стратегії, пов'язані з відповідними викликами до держави.

Телеологічна частина розділу 2 окреслює стислий перелік завдань, які за-

конодавець планує розв'язати цим нормативно-правовим актом. Перше з них – це забезпечення ефективного керівництва зусиллями Федерального Уряду щодо розроблення, впровадження та просування сервісів і процесів е-уряду за допомогою створення посади Адміністратора нового Офісу Електронного Уряду (Office of Electronic Government) у структурі АБУ [13, с.2]. Серед більш абстрактних завдань – сприяти використанню Інтернету та інших інформаційних технологій для розширення можливостей участі громадян у діяльності уряду, взаємодії між агенціями у справі забезпечення урядових е-сервісів, підтримувати застосування інформаційно-комунікаційних технологій для надання інформації та сервісів, орієнтованих на потреби громадян та зниження витрат і навантаження на бізнес та урядові установи, сприяти більшій прозорості й відповідальності Федерального Уряду, трансформуванню діяльності агенцій шляхом використання, де це можливо, найкращого досвіду з публічного та приватного секторів, при цьому зважаючи на вимоги чинного законодавства стосовно охорони приватного життя, державної безпеки, зберігання документації тощо (с. 3).

Вагомим концептуальним та нормуючим внеском цього Закону було дефінування поняття е-уряду, під яким законодавець розумів використання Урядом веб-застосунків та інших інформаційних технологій, поєднаних із процесами, що втілюють ці технології для:

1) надання (якщо доступ був відсутній) чи вдосконалення доступу до урядової інформації та сервісів для громадськості, агенцій та інших урядових установ;

2) забезпечення необхідних позитивних зрушень у діяльності Уряду, що може включати підвищення ефективності, продуктивності, покращення якості сервісів

чи трансформаційні зміни традиційних функцій [13, с. 4].

Таке визначення, із подальшими уточненнями стосовно означених пунктів, на рещті, стало вагомим здобутком термінологічної стандартизації е-урядування в США щодо розкриття концептуального змісту цієї моделі організації публічного управління у цифрову епоху. Позитивний внесок цього нормативно-правового акту – встановлення тезаурусу е-урядування – продовжують відзначати і нині, зокрема, у доктринальних джерелах (і не тільки американських авторів) та на рівні аналітичних доповідей дослідницької служби Конгресу США [5, с. 150].

Узагальнюючи та аналізуючи положення Закону в цій частині, зазначимо, що цей нормативний акт в ідейно-концептуальній площині має дійсно системний характер, несуперечливо підсумовуючи та розвиваючи як попередні програмні політичні документи двох послідовних президентських адміністрацій, так і положення відповідних чинних нормативно-правові акти, спираючись на доктрини інформаційного суспільства та е-урядування і, безумовно, враховуючи дані останніх соціологічних досліджень. Дійсно, демонструючи відому спадкоємність стосовно цитованих президентських меморандумів президента В. Клінтона 1999 р., Конгрес у тексті цього закону офіційно інтерпретує комп'ютеризацію та інформатизацію, зокрема засобами Інтернет, як дієвий чинник трансформування форм і змісту взаємодії у тріаді головних учасників чинного суспільного договору: громадян та їх об'єднань, бізнесових та урядових структур. При цьому пропонується законодавцем модель не редукується до абстрактної фасадної формули. Навпаки, принцип взаємодії держави і громадянського суспільства, взаємодії окремих державних органів між собою та

підвищення її ефективності за допомогою е-інструментів так чи інакше проявляється у змісті більшості ініціатив у межах моделі е-уряду. Так, наявні проблеми у сфері розбудови е-урядування подаються в тексті Закону крізь призму оцінки ефективності взаємодії на рівні державних агенцій із висновком про її недостатній рівень, про недостатній рівень е-кооперації між агенціями та про відсутність уніфікованої системи е-послуг загальнодержавного рівня.

На відміну від «Порядку денного» президента Дж. Буша-мол., який занадто негативно оцінював результати дій попередньої адміністрації, аналізований Закон коректно пов'язує означені проблеми передусім із неефективною бюджетною політикою, з ще недостатньо адаптованими до реалій інформаційного суспільства державними фінансовими важелями. Конгрес звертає увагу на проблематику інформаційної безпеки, що з'являється вже в преамбулі Закону і розвивається в його окремих структурних частинах.

Цілепокладаючі (телеологічні) аспекти взаємодії держави та суспільства, обґрунтовані в преамбулі Закону, надалі доповнюються її інструментальним аспектом у найзагальнішому вигляді, що загалом відповідає ідеям НПУ про необхідність застосування в діяльності державних агенцій у сфері опанування та використання е-технологій кращого досвіду приватного сектору. Таким чином, модель конвергентної взаємодії держави і суспільства [7] продовжує послідовно і логічно розгортатися: відбувається послідовний рух від її ціннісних та телеологічних аспектів до інституціональних та інструментальних, яким присвячено наступний розділ Закону «Про електронний уряд».

У повній відповідності до цілепокладаючої частини преамбули Закону розгортається його змістова структура. Так,

секція 101 під назвою «Сервіси е-уряду адміністративно-бюджетного управління» (§3602. Office of Electronic Government) містить правові норми, відповідно до яких утворюється Офіс Електронного Уряду (ОЕУ) у складі АБУ на чолі з Адміністратором, що призначається Президентом. На Адміністратора ОЕУ покладался обов'язок допомагати дирекції АБУ у встановленні стратегічного напрямку для імплементації електронного уряду у відповідності до чинного законодавства (статутів), зокрема Privacy Act, the Government Paperwork Elimination Act, та the Federal Information Security Management Act of 2002 [13, с. 4-5]. Серед інших обов'язків Адміністратора ОЕУ – співпрацювати з іншими офісами АБУ задля нагляду над імплементацією програмних положень е-уряду стосовно контролю інвестицій в інформаційні технології, розробка загальноорганізаційних архітектур, а також стосовно інформаційної безпеки, проблеми забезпечення приватності, доступу, розповсюдження і збереження урядової інформації та проблеми доступу до ІТ-послуг осіб з інвалідністю [13, с. 5]. Закон зобов'язував Адміністратора виконувати функції е-уряду безпосередньо, а саме: 1) консультувати стосовно ресурсів, необхідних для розробки та ефективного здійснення ініціатив програми е-уряду; 2) рекомендувати зміни, що мають відношення до загальноурядових стратегій та пріоритетів стосовно е-уряду; 3) здійснювати загальне керівництво для виконавчої гілки влади стосовно ініціатив е-уряду; 4) сприяти інноваційному застосуванню ІТ державними агенціями; 5) наглядати за розподіленням коштів Фонду е-уряду (що встановлювався цим законом) та забезпечувати належне управління й координацію ресурсами Фонду; 6) координувати разом з Адміністратором Служб Загального Призначення (Administrator of

General Services) стосовно програм, що здійснюються Управлінням Служб Загального Призначення (General Services Administration (GSA)) для сприяння е-уряду та ефективного використання інформаційних технологій агенціями; 7) очолити та керувати діяльністю Ради Головних Директорів з інформаційних технологій (Chief Information Officers Council), яка створювалася відповідно до цього Закону; 8) сприяти встановленню рамкових правил щодо ІТ-стандартів Уряду, які розробляються Національним Інститутом Стандартів та Технологій (National Institute of Standards and Technology (NIST)); 9) координувати зусилля разом з Адміністратором Федеральної Політики Закупівель для забезпечення ефективної реалізації ініціатив електронних закупівель; 10) допомагати федеральним агенціям у забезпеченні стандартів доступності е-сервісів тощо [13, с. 5-6].

Параграф §3603 Закону під назвою «Chief Information Officers Council» встановлював (точніше – кодифікував на рівні статуту, оскільки цей орган було утворено Виконавчим Наказом Президента США 13011 «Federal Information Technology» [15]) Раду Головних Директорів з інформаційних технологій як «основний міжурядовий форум», покликаний покращити діяльність агенцій, пов'язану з дизайном, надбанням, розробленням, модернізацією, використанням, функціонуванням, обміном та ефективністю (продуктивністю) інформаційних ресурсів Федерального Уряду [13, с. 7-8]. У цьому ж параграфі Закону було визначено перелік функцій Ради: розробка рекомендацій стосовно управлінських політик та вимог у сфері інформаційних ресурсів, обмін досвідом, ідеями, кращим досвідом та інноваційними підходами, пов'язаними з управлінням інформаційними ресурсами, допомога Адміністра-

тору у справах визначення, розроблення та координації міжагенційних проектів для підвищення ефективності Уряду за допомогою використання інформаційних технологій та ін. [13, с. 8].

У параграфі §3604 «E-Government Fund» містились норми, які встановлювали у складі Міністерства фінансів США (Treasury of the United States) Фонд Е-Уряду, що мав підтримувати проекти розвитку щодо здатності Уряду функціонувати з активним використанням інформаційно-комунікаційних технологій [13, с. 8-9], наділяючи Адміністратора низкою повноважень стосовно процедур фінансування означеного напрямку ініціатив.

Секція (розділ) 202 Закону «Федеральне управління та сприяння сервісам Е-Уряду» (Federal Management and Promotion of Electronic Government Services) покладала низку обов'язків на агенції стосовно виконання цього закону в цілому та надання відповідних е-сервісів зокрема [13, с. 14]. Секція 203 Закону встановлювала норми стосовно уніфікації підходів агенцій до використання електронних підписів [13, с. 14-15], Секція 204 Закону регулювала утворення та функціонування Федерального інтернет-порталу [13, с. 15] тощо.

Таким чином, ретельний змістовий аналіз тексту закону дозволяє пересвідчитись у тому, наскільки послідовно і несуперечливо ціннісні, телеологічні аспекти е-взаємодії держави та суспільства, ідейно-концептуальний фундамент моделі е-уряду, закладені у преамбульній частині цього нормативно-правового акту, втілюються у життя та розвиваються за допомогою системи інституціональних та інструментальних новацій. Іншими словами, програмна модель реалізовувалася за допомогою низки конкретних державотворчих ініціатив. При цьому новий орган виконавчої влади – Офіс Електронного

Уряду (ОЕУ) із добре прописаними повноваженнями-інструментами – доповнюється дорадчим органом (Радою Головних Директорів з інформаційних технологій), покликаним передусім підсилити міжагенційну взаємодію у площині е-ініціатив, та спеціально забезпечується фінансування за допомогою утвореного відповідно до цього ж закону Фонду Е-Уряду у складі Міністерства фінансів США. Враховуючи це та пам'ятаючи той факт, що ОЕУ утворювався як адміністративний структурний елемент адміністративно-бюджетного управління, відзначимо великий ступінь фінансової підтримки державотворчих ініціатив, органічну «вписаність» інституціональних нововведень у бюджетну політику держави.

Титул III (Секція 301) під назвою «Інформаційна безпека» («INFORMATION SECURITY») містить масив правових норм, які утворюють Закон «Про управління федеральною інформаційною безпекою» 2002 р. (The Federal Information Security Management Act of 2002 (FISMA, 44 U.S.C. § 3541) [13, с. 48], встановлюючи основи державної системи захисту інформації та інформаційних систем (зокрема дефінуючи цілу низку важливих понять) від несанкціонованого доступу, використання, розкриття (розголошення), дезорганізації, модифікації та знищення з метою забезпечення цілісності інформації, яка передбачає її автентичність, конфіденційності, що передбачає захист таємниці приватного життя та, нарешті, її доступності (§3542) [13, с. 49].

Проблематика інформаційної безпеки в цілому та окремих її аспектів (як і відповідні нормативно-правові акти та тематична управлінська практика), звичайно, не потрапляє до поля зору дослідників становлення е-уряду та е-урядування в США та інших зарубіжних країнах. Нерідко вона

зводиться до суто технічних аспектів, що видаються другорядними або такими, що стосуються не стільки теорії та практики публічного управління, скільки відповідних підгалузей кримінального права, що встановлюють відповідальність за кіберзлочини тощо. Втім, іманентна логіка розгортання моделі е-урядування в США, проілюстрована складною архітектонікою джерел, не дозволяє винести проблеми інформаційної безпеки «за дужки» при дослідженні практики упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у публічному управлінні цієї держави. Дійсно, проблеми захисту урядової, бізнесової та персональної інформації, збереження таємниці приватного життя громадян, інструментарій та гарантії інформаційної безпеки – це незмінна складова частина і широких дискусій, і конкретних ініціатив стосовно реалізації моделі е-уряду як надбудови публічного управління у цифрову епоху, присутня на доктринальному рівні, рівні політичних програм, державотворчих проєктів та чітко виражена у суспільних запитах, що підтверджуються результатами соціологічних опитувань.

Більше того, на важливість інформаційної безпеки для відповідальної реалізації е-урядування в США, особливо в сучасну епоху, вказує не тільки складна архітектоніка джерел цього архітектонічного пласту, але й факт ухвалення федерального Закону «Про управління федеральною інформаційною безпекою» як Титулу III Закону «Про електронний уряд» (з кодифікаційною формулою «a United States federal law enacted in 2002 as Title III of the E-Government Act of 2002») та факт наведення закону «Про управління федеральною інформаційною безпекою» серед основних правових актів, що регулюють актуальну діяльність Офісу Е-уряду та інформаційних технологій у складі АБУ

[20] (за станом на 2019 р. включно). Варто зазначити, що в подальшому тематика кібербезпеки як частини державної політики у США тільки підсилуватиметься, що відповідатиме загальносвітовим трендам у цій царині.

На рівні підзаконних актів важливу роль у розбудові моделі е-уряду в США на цьому етапі знову передбачувано зіграли меморандуми АБУ. Так, програмний меморандум 01-28 «Е-Уряд, орієнтований на громадян (громадяноцентричний е-уряд): розробляючи план дій» (Memoranda 01-28 (Citizen-Centered E-Government: Developing the Action Plan)) [25] був прийнятий на виконання стратегічних політичних програм Президента Дж. Буша-мол., починаючи з «Порядку денного» у частині ініціатив, що стосуються е-уряду. На основі приписів цього меморандуму АБУ було утворено міжагенційну робочу групу під керівництвом Марка Формана, новопризначеного (на той момент) Заступника Директора АБУ з інформаційних технологій та е-уряду, для з'ясування пріоритетних напрямків дій, які б забезпечували досягнення стратегічних успіхів у чотирьох сферах е-взаємодії [25]: е-сервіси для громадян, е-сервіси для бізнесу, внутрішньоурядові справи, проблеми внутрішньої ефективності та результативності. Тим самим було унормовано ніщо інше, ніж форми (напрями) е-урядування, що пізніше стали своєрідним стандартом у цій сфері, визначаючи відносини у системах «уряд-громадяни» (G2C, Government-to-Citizens), «уряд-бізнес» (G2B, Government-to-Business), «уряд-уряд» (G2G, Government-Government). Опрацьовані цією робочою групою рекомендації були розглянуті та затверджені президентською Радою з управління (President's management council, PMC) та оформлені відповідним нормативним документом [5, с. 152].

Висновки

Головний архітектонічний принцип аналізованого архітектонічного пласту зводимо до наступного. Е-уряд як ініціатива адміністрації Президента США Дж. Буша-мол. – це система урядових інформаційних технологій для надання даних та забезпечення роботи е-сервісів, котра обумовлює підвищення ефективності діяльності держаних агенцій та здійснюється в умовах трансформації форм та смислів соціальної взаємодії між громадянами, бізнесом та органами публічного управління. Контекст реалізації принципу в США – проблематика інформаційної безпеки, кіберзлочинність та нові виклики до систем захисту державної інформації, важливе завдання щодо збереження таємниці приватного життя та приватної інформації в постіндустріальному суспільстві тощо.

Процес накопичення та ускладнення архітектоники джерел ініціативи «Е-Уряд» у США співвідноситься з етапами концептуального становлення моделі е-урядування навколо стрижневого архітектонічного

принципу – принципу конвергенції громадянського суспільства, бізнесу та держави. Використання категорії «архітектоніка» у пропонованому розумінні дозволяє, зокрема, простежити взаємопов'язані етапи оформлення принципу конвергенції у США в інтегративному контексті: послідовно рухаючись від аналізу змісту соціологічних, економічних досліджень футурологічного характеру фундаторів теорії інформаційного суспільства, звернувши при цьому увагу на співвідношення доктрини з реаліями становлення постіндустріального суспільства та прогнозами щодо його подальшого розвитку, до ілюстрації впливу доктринальних ідей, підтриманих запитом суспільства, котре модернізується у формі діджиталізації, на відповідні програмні політичні документи (адміністрацій президентів В. Клінтона, Дж. Буша-мол., Б. Обама, Д. Трампа) та, нарешті, відстежити специфіку їх реалізації у ході конкретних державотворчих реформ та впровадження публічно-адміністративних інновацій, оформлених нормативно-правовими актами різного рівня.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=112997>.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. – М.: Academia, 2004. – 944 с.
3. Власов В.Г. Иллюстрированный художественный словарь. – СПб.: Икар, 1993. – 272 с.
4. Інституційні та організаційні засади впровадження електронного урядування: кращі зарубіжні практики / авт. кол.: П. Радченко, Т. Соболева, О. Берникова, Д. Курилюк, В. Стаднік, С. Сметанін, О. Жмеренецький; за заг. ред. С.А. Чукут, О.В. Загвойської. – К.: НАДУ, 2011. – 172 с. – Режим доступу: http://ktru.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Institutsijni-ta-organizatsijni-zasadi-vprovadzhennya-e_uryaduvannya.pdf.
5. Информационные технологии: инновации в государственном управлении: Сб. науч. трудов / РАН; ИГП. Сектор информ. права; ИНИОН. Центр социал. науч.-информ. исслед. Отдел правоведения; отв. ред. Е.В. Алферова, И.Л. Бачило. – М., 2010. – 238 с.
6. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. / авт. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін. ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2013. – 120 с.
7. Публічна служба: системна парадигма: кол. монограф; за заг. ред. С.М. Серьогіна. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. – 256 с.
8. Стратегія реформування державного управління України на 2016 – 2020 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року N 474-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80/print1481047961954255>.
9. Bezes, Ph., Jeannot, G. (2013). Public Sector Reform in France: Views and Experiences from Senior Executives.

Coordination for Cohesion in the Public Sector of the Future (COCOPS): www.cocops.eu.

10. Centeno, C., Van Bavel, R., Burgelman, J. (2005). A prospective view of e-government in the European Union. *The Electronic Journal of e-Government*, 3 (2), 59-66. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/228587398_A_prospective_view_of_e-government_in_the_European_Union.

11. Cook E., Meghan. (2000). What Citizens Want From E-Government. *Current Practice Research*. Center for Technology in Government University at Albany, SUNY. Retrieved from: https://www.ctg.albany.edu/media/pubs/pdfs/what_citizens_want.pdf.

12. Demmke, Ch. (2010). Civil Services in the EU of 27 – Reform Outcomes and the Future of the Civil Service. *EIPASCOPE*, 2, 5-11. Retrieved from: http://aei.pitt.edu/29755/1/20101022095936_Eipascope_2010_2_Article1.pdf.

13. E-Government Act of 2002. Public law 107–347 (2002). 116 STAT. 2899. Retrieved from: <https://www.congress.gov/107/plaws/publ347/PLAW-107publ347.pdf>.

14. Fountain, J.E. (2001). *Building the Virtual State: Information Technology and Institutional Change*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

15. General Services Administration (GSA). (2019). Chief Information Officers Council (CIOC). Washington, DC. Retrieved from: <https://www.gsa.gov/about-us/organization/office-of-governmentwide-policy/office-of-shared-solutions-and-performance-improvement/chief-information-officers-council-cioc>.

16. Hart D., Peter. (2001). *Council for Excellence in Government: E-Government: The Next American Revolution*.

17. Leigh, A. & Atkinson, R.D. (2001). *Breaking Down Bureaucratic Barriers. The Next Phase of Digital Government*. Washington, D.C.: Progressive Policy Institute. Retrieved from: [http://andrewleigh.org/pdf/Digital%20government%20report%20\(PPI\).pdf](http://andrewleigh.org/pdf/Digital%20government%20report%20(PPI).pdf).

18. Machlup, F. (2014). *Knowledge: Its Creation, Distribution and Economic Significance*. Vol. I: Knowledge and Knowledge Production. Princeton: Princeton Univ. Press.

19. Masuda, Y. (1980). *The Information Society as Post-Industrial Society*. Transaction Publishers.

20. Office of E-Government & Information Technology (2019). Office of Management and Budget. Reports and Documents Resources. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.whitehouse.gov/omb/management/egov/#B2>.

21. Pollitt, Ch., Bouckaert, G. (2004). *Public Management Reform: A Comparative Analysis*, Second Edition. Oxford: Oxford University Press.

22. Rossel, P., Finger, M. (2007). Conceptualizing e-Governance. ICEGOV '07 Proceedings of the 1st international conference on theory and practice of electronic governance. Macao, China. December 10–13, 399-407. Retrieved from: <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=1328141>.

23. Seifert, J. W. (2002). Government information technology management: Past and future issues (The Clinger-Cohen Act) (Congressional Research Service Report RL30661). Washington, DC: Congressional Research Service.

24. Seifert, J., Chung, J. (2009). Using E-Government to Reinforce Government–Citizen Relationships. Comparing Government Reform in the United States and China. *Social Science Computer Review*, Volume 27, Number 1, 3-23. Retrieved from: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan043654.pdf>.

25. U.S. Office of Management and Budget (OMB). (2001, July 18). Citizen-Centered E-Government: Developing the Action Plan (OMB Memorandum M-01-28). Washington, DC. Retrieved from: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/11/2001-M-01-28-Citizen-Centered-E-Government-Developing-the-Action-Plan.pdf>.

26. U.S. Office of the Vice President. (1993). *From Red Tape to Results: Creating a Government That Works Better & Costs Less*. Report of the National Performance Review. Washington, DC. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED384294.pdf>.

27. The White House. (1999). Memorandum for the heads of executive departments and agencies, electronic government. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/WCPD-1999-12-27/pdf/WCPD-1999-12-27-Pg2641.pdf>.

28. The White House. (1999). Memorandum for the heads of executive departments and agencies, the Use of Information Technology to Improve our Society. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/WCPD-1999-12-27/pdf/WCPD-1999-12-27-Pg2639.pdf>.

29. The White House. (2002). The President's management agenda. Washington, DC. Retrieved from <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/omb/budget/fy2002/mgmt.pdf>.

REFERENCES

1. Arbuzov, S.H., Kolobov, Yu.V., Mishchenko, V.I. & Naumenkova, S.V. (2011). *Bankivska entsyklopediia [Banking Encyclopedia]*. Kyiv: Tsentru naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy, Znannia [in Ukrainian].

2. Bell, D. (2004). *Gryadushchee postindustrialnoe obshchestvo. Opyt sotsialnogo prognozirovaniya [The coming of*

- post-industrial society: A venture of social forecasting*. Moscow: Academia [in Russian].
3. Vlasov, V.G. (1993). *Illyustrirovannyi khudozhestvennyi slovar [Illustrated Art Dictionary]*. Saint-Petersburg: Ikar [in Russian].
 4. Radchenko, P., Soboleva, T., Bernykova, O., Kuryliuk, D., Stadnik, V., Smetanin, S., Zhmerenetskyi, O. (2011). *Instytutsiini ta orhanizatsiini zasady vprovadzhennia elektronnoho uriaduvannia: krashchi zarubizhni praktyky [Institutional and Organizational Framework for E-Governance: Best Foreign Practices]*. In S.A. Chukut, O.V. Zahvoiska (Eds). Kyiv: NADU. Retrieved from http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Instytutsijni-ta-organizatsijni-zasadi-vprovadzhennia-e_uryaduvannia.pdf [in Ukrainian].
 5. Alferova, Ye.V., Bachilo, I.L., Semiletov, S.I. (2010). *Informatsionnye tekhnologii: innovatsii v gosudarstvennom upravlenii: Sb. nauch. trudov [Information technology: innovations in public administration]*. Moscow: RAN [in Russian].
 6. Kovbasiuk, Yu. V., Vashchenko, K. O., Surmin, Yu. P. (2013). *Modernizatsiia derzhavnoho upravlinnia ta yevropeiska intehratsiia Ukrainy : nauk. dop [Public Administration Modernization and European Integration of Ukraine]*. In Yu. V. Kovbasiuka (Ed.). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
 7. Antonova, A.V., Borodin, Ye.I., Botvinov, R.H., Vashchenko, K.O., Lypovska, N.A., Pysmennyi, I.V., Serohin, S.M., Sorokina, N.H., ... Shpektorenko, I.V. (2017). Publichna sluzhba: systemna paradyhma: kol. monohraf [Public service: a systemic paradigm]. In S.M. Serohin (Ed.). *Public Administration Modernization and European Integration of Ukraine*. Dnipro: DRIDU NADU [in Ukrainian].
 8. Stratehiia reformuvannia derzhavnoho upravlinnia Ukrainy na 2016–2020 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 chervnia 2016 r. N 474-p [Strategy of reforming the public administration of Ukraine for 2016–2020: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 24, 2016 No. 474-p]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80/print1481047961954255> [in Ukrainian].
 9. Bezes, Ph., Jeannot, G. (2013). *Public Sector Reform in France: Views and Experiences from Senior Executives*. Coordination for Cohesion in the Public Sector of the Future (COCOPS): www.cocops.eu.
 10. Centeno, C., Van Bavel, R., Burgelman, J. (2005). A prospective view of e-government in the European Union. *The Electronic Journal of e-Government*, 3 (2), 59-66. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/228587398_A_prospective_view_of_e-government_in_the_European_Union.
 11. Cook E., Meghan. (2000). *What Citizens Want From E-Government. Current Practice Research*. Center for Technology in Government University at Albany, SUNY. Retrieved from: https://www.ctg.albany.edu/media/pubs/pdfs/what_citizens_want.pdf.
 12. Demmke, Ch. (2010). Civil Services in the EU of 27 – Reform Outcomes and the Future of the Civil Service. *EIPASCOPE*, 2, 5-11. Retrieved from: http://aei.pitt.edu/29755/1/20101022095936_Eipascope_2010_2_Article1.pdf.
 13. E-Government Act of 2002. Public law 107–347 (2002). 116 STAT. 2899. Retrieved from: <https://www.congress.gov/107/plaws/publ347/PLAW-107publ347.pdf>.
 14. Fountain, J.E. (2001). *Building the Virtual State: Information Technology and Institutional Change*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
 15. General Services Administration (GSA). (2019). *Chief Information Officers Council (CIOC)*. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.gsa.gov/about-us/organization/office-of-governmentwide-policy/office-of-shared-solutions-and-performance-improvement/chief-information-officers-council-cioc>.
 16. Hart D., Peter. (2001). *Council for Excellence in Government: E-Government: The Next American Revolution*.
 17. Leigh, A. & Atkinson, R.D. (2001). *Breaking Down Bureaucratic Barriers. The Next Phase of Digital Government*. Washington, D.C.: Progressive Policy Institute. Retrieved from: [http://andrewleigh.org/pdf/Digital%20government%20report%20\(PPI\).pdf](http://andrewleigh.org/pdf/Digital%20government%20report%20(PPI).pdf).
 18. Machlup, F. (2014). Knowledge: Its Creation, Distribution and Economic Significance. *Vol. I: Knowledge and Knowledge Production*. Princeton: Princeton Univ. Press.
 19. Masuda, Y. (1980). *The Information Society as Post-Industrial Society*. Transaction Publishers.
 20. Office of E-Government & Information Technology (2019). Office of Management and Budget. Reports and Documents Resources. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.whitehouse.gov/omb/management/egov/#B2>.
 21. Pollitt, Ch., Bouckaert, G. (2004). *Public Management Reform: A Comparative Analysis*, Second Edition. Oxford: Oxford University Press.
 22. Rossel, P., Finger, M. (2007). Conceptualizing e-Governance. *ICEGOV '07 Proceedings of the 1st international conference on theory and practice of electronic governance. Macao, China. December 10–13*, 399-407. Retrieved from: <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=1328141>.
 23. Seifert, J. W. (2002). *Government information technology management: Past and future issues (The Clinger-Cohen Act) (Congressional Research Service Report RL30661)*. Washington, DC: Congressional Research Service.

24. Seifert, J., Chung, J. (2009). Using E-Government to Reinforce Government–Citizen Relationships. Comparing Government Reform in the United States and China. *Social Science Computer Review*, Volume 27, Number 1, 3-23. Retrieved from: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan043654.pdf>.
25. U.S. Office of Management and Budget (OMB). (2001, July 18). *Citizen-Centered E-Government: Developing the Action Plan (OMB Memorandum M-01-28)*. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/11/2001-M-01-28-Citizen-Centered-E-Government-Developing-the-Action-Plan.pdf>.
26. U.S. Office of the Vice President. (1993). *From Red Tape to Results: Creating a Government That Works Better & Costs Less. Report of the National Performance Review*. Washington, DC. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED384294.pdf>.
27. The White House. (1999). *Memorandum for the heads of executive departments and agencies, electronic government*. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/WCPD-1999-12-27/pdf/WCPD-1999-12-27-Pg2641.pdf>.
28. The White House. (1999). *Memorandum for the heads of executive departments and agencies, the Use of Information Technology to Improve our Society*. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/WCPD-1999-12-27/pdf/WCPD-1999-12-27-Pg2639.pdf>.
29. The White House. (2002). *The President's management agenda*. Washington, DC. Retrieved from <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/omb/budget/fy2002/mgmt.pdf>.

Онуфрієнко Олексій Володимирович

Кандидат юридичних наук, доцент
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України
49044, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29

Onufriienko Oleksii

PhD in Law, Assoc. Prof.
Dnipropetrovsk regional institute for public administration National academy for public administration under the President of Ukraine
29, Gogol Str., Dnipro, 49044, Ukraine

Email: onufriienko.ov@gmail.com

Цитування: Онуфрієнко О. В. Архітектоніка електронного врядування у США: концептуалізація та реалізація ініціативи «е-уряд» президентською адміністрацією ДЖ. Буша-Мол./ О. В. Онуфрієнко // *Аспекти публічного управління*. – 2019. – Т. 7 – № 8. – С. 37-59.

Citation: Onufriienko, O.V. (2019). Arkhitektonika elektronnoho vriaduvannia u ssha: kontseptualizatsiia ta realizatsiia initsiatyvy «e-uriad» prezydentiskoii administratsiieiu DZh. Busha-Mol. [Architectonic of e-governance in the USA: conceptualisation and implementation of “e-government” initiative by president’s G.W. Bush administration]. *Public administration aspects*, 7(8), 37-59.

Стаття надійшла / Article arrived: 23.07.2019

Схвалено до друку / Accepted: 20.08.2019